

גריזר, ארתור (1897-1946)

(Arthur Greiser). מהדמויות הבולטות במפלגה הנאצית ובמנהל הרייך השלישי. ג' נולד במשפחת פקיד מדינה גרמני במחוז פוזן (היום פוזנן). במלחמת-העולם הראשונה היה ג' קצין בחיל האוויר, ואחרי המלחמה היה זמן מה בשורות הפרייקור (Freikorps), וניסה בלי הצלחה לעסוק במסחר. ב-1924 היה ג' בין מייסדי ארגון הלוחמים הלאומני שטלהלם (Stahlhelm) בעיר דנציג. ב-1928 הצטרף למפלגה הנאצית, וכן הצטרף לס"א ואחר-כך לס"ס. ג' מלא תפקידים במנגנון המפלגה בדנציג, נבחר לסנט של העיר, שבין שתי מלחמות-העולם היה לה מעמד של עיר חופשית בנאמנות בין-לאומית, וב-1934 התמנה לנשיא הסנט של העיר במקומו של הרמן ראושנינג.

בימי המערכה הצבאית נגד פולין בספטמבר 1939 מונה ג' לראש המנהל האזרחי בפוזן, ובחודשים אוקטובר-נובמבר מונה לגאולייטר, לראש מנהל המפלגה ולמושל מטעם הרייך (Reichsstatthalter) בחבל ורטלנד, השטח הגדול של פולין ובכללו העיר לודז', שסופח לרייך הגרמני.

שלא כמושלי החבלים האחרים בפולין הכבושה ידע ג' לקבל את תמיכתם של המושכים בחוטים בלשכת הקנצלר בברלין, ולשמור על יחסים מתוקנים עם הינריך הימלר. בשנת 1942 הועלה לדרגת ס"ס גרופנפירר. ג' חתר בעקביות ובקנאות לעקירת הפולנים מן השטח הנתון לשלטונו ולגירמון מואץ שלו. מדיניותו האנטי-פולנית יושמה בתחומים שונים, כגון בהחרמת רכוש, בהגבלות בתחום החינוך והתרבות, בגירמון יתומים פולנים ובמסע נגד הדת הקתולית וכמריה, אך הצד החמור היה גירושי הפולנים והיהודים מהחבל. בשנים 1939-1944 סולקו וגורשו מחבל הורטלנד כ-630,000 פולנים ויהודים והובאו למקום כ-537,000 גרמנים אתניים (פולקסדויטשה) מאזורים שונים בארצות הבלטיות, בדרום-מזרח פולין, ברומניה ובברית-המועצות.

ב-1945 נתפס ג' בידי האמריקנים בהרי האלפים והוסגר לפולין. במשפטו של ג' ב-1946 טען הקומיסר הגרמני בגטו לודז', הנס ביבוב, שג' סירב להיענות לפניות לשפר את מנות המזון של היהודים בגטו לודז', ועמדתו האנטי-יהודית הקיצונית הדריכה את הפקידים הכפופים לו ברוח זו. ג' שיבח את אנשי היחידה הגרמנית שמאז דצמבר 1941 הפעילו את מחנה ההשמדה חלמנו שבאיזור, ושהיה ראשון מסוגו בשטחי פולין הכבושה. במכתב להימלר אחרי מבצע ה'טיפול המיוחד'

(Sonderbehandlung), כלומר, השמדה, שהקיף 100,000 יהודים בחבל הורטלנד, הציע ג' לנקוט באותה שיטה גם לגבי פולנים הנגועים בשחפת פתוחה והמסכנים את בריאותם של הגרמנים.

בחודשים יוני-יולי 1946 נשפט ג' בפני טריבונל לאומי פולני, נידון למוות ונתלה לפני חזית הבית בעיר פוזנן, שהיה מושבו בהיותו מושל הורטלנד.